

Guía Docente				
Datos Identificativos				2023/24
Asignatura (*)	Dereito da Unión Europea		Código	612G01021
Titulación	Grao en Dereito			
Descriptoros				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
1º e 2º Ciclo	1º cuatrimestre	Terceiro	Obrigatoria	6
Idioma	CastelánInglés			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Dereito Público			
Coordinación	Sobrido Prieto, Marta	Correo electrónico	marta.sobrido@udc.es	
Profesorado	Fernández Gómez, Martín	Correo electrónico	martin.fgomez@udc.es	
	Garcia Vazquez, Sonia		sonia.garcia.vazquez@udc.es	
	Mkrtichyan , Artak		a.mkrtichyan@udc.es	
	Oanta Oanta, Gabriela Alexandra		gabriela.oanta@udc.es	
	Quindimil Lopez, Jorge Antonio		jorge.quindimil@udc.es	
	Sobrido Prieto, Marta		marta.sobrido@udc.es	
Web				
Descrición xeral	O estudo desta materia permitirá ao alumnado coñecer mellor a súa condición de cidadáns europeos e, sobre todo, ampliará a súa comprensión da dimensión xurídica da Unión Europea. Esto último permitiralle constatar a importancia que pode acadar o dereito nos procesos de integración. A impartición desta materia é responsabilidade de 2 áreas de coñecemento: Dereito internacional público (leccións 1-2, e 5-13), e Dereito constitucional (leccións 3-4 e 14).			

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A1	Coñecemento das principais institucións xurídicas.
A3	Percepción do carácter sistemático do ordenamento xurídico.
A5	Coñecemento dos principios e valores constitucionais.
A6	Comprensión das distintas manifestacións do dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual.
B1	Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral, e adóitase atopar a un nivel que, aínda que se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B5	Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
B6	Aprender a aprender.
B10	Traballar de forma colaborativa.
B13	Capacidade para utilizar a rede informática (internet) na obtención de información e na comunicación de datos e, en xeral, capacidade para empregar as ferramentas básicas das TIC necesarias para o exercicio da súa profesión.
C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C5	Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
Adquisición do coñecemento dos principios e valores constitucionais.	A5		
Adquisición do coñecemento das principais institucións xurídicas.	A1		
Percepción, polo alumnado, do carácter sistemático do ordenamento xurídico.	A3		
Comprensión, polo alumnado, das distintas manifestacións do dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual.	A6		
Comprensión, polo alumnado, de coñecementos nunha área de estudo como é esta que parte da base da educación secundaria xeral, e adóitase atopar a un nivel que, aínda que se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda deste campo de estudo		B1	
Aplicación, polo alumnado, dos seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional. Adquisición das competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro desta área de estudo		B2	
Traballo do alumnado de forma colaborativa.		B10	
Adquisición, e exercicio, da competencia de aprender a aprender.		B6	
Adquisición, polo alumnado, da competencia para desenvolver aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía		B5	
Capacidade para utilizar a rede informática (internet) na obtención de información e na comunicación de datos e, en xeral, capacidade para empregar as ferramentas básicas das TIC necesarias para o exercicio da súa profesión.		B13	
Dominio da expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.			C2
Utilización das ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.			C3
Capacidade para desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			C4
Entendemento da importancia da cultura emprendedora e coñecemento dos medios ao alcance das persoas emprendedoras.			C5
Capacidade do alumnado para valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que debe enfrontarse.			C6

Contidos

Temas	Subtemas
Tema 1. Orixe e evolución histórica da Unión Europea.	1. Antecedentes históricos da UE 2. O proceso de profundización da UE 3. O proceso de ampliación da UE
Tema 2. Natureza xurídica e caracteres da Unión Europea.	1. Configuración xurídica: a UE como Organización internacional 2. Valores, obxectivos e principios 3. O sistema de competencias
Tema 3. A integración europea. Fundamento e alcance constitucional da pertenza á UE.	1. Bases constitucionais da pertenza á UE 2. A pertenza á UE e as súas consecuencias sobre o sistema constitucional de fontes do Dereito. 3. A pertenza á UE e as súas consecuencias sobre a organización territorial do Estado español.
Tema 4. Cidadanía e dereitos.	1. A cidadanía europea: concepto e contido 2. A tutela dos dereitos no espazo comunitario 3. A Carta dos Dereitos fundamentais da UE: proceso constitucional? 4. A adhesión da UE ao Convenio Europeo de Dereitos Humanos.
Tema 5. Sistema institucional da Unión Europea (I).	1. Consideracións xerais: principios e medios 2. O Consello Europeo 3. O Consello

Tema 6. Sistema institucional da Unión Europea (II).	1. O Parlamento Europeo 2. A Comisión 3. Outras institucións e órganos
Tema 7. Ordenamento xurídico da Unión Europea (I): Fontes.	1. O Dereito orixinario 2. O Dereito derivado 3. O proceso de formación do Dereito derivado
Tema 8. Ordenamento xurídico da Unión Europea (II): Aplicación no Ordenamento xurídico interno.	1. As relacións entre o Dereito da UE e os Dereitos interno dos Estados membros 2. Os principios de efecto directo, primacía e responsabilidade do Estado 3. Desenvolvemento e execución do Dereito da UE
Tema 9. Sistema xurisdiccional da UE (I): Organización e funcionamento do TJUE.	1. O Tribunal de Xustiza: organización e funcionamento 2. O Tribunal Xeral: organización e funcionamento 3. Os tribunais especializados: o Tribunal da Función Pública. 4. Caracteres xerais do procedemento ante o TJUE.
Tema 10. Sistema xurisdiccional da UE (II): as competencias do TJUE.	1. A competencia contenciosa 2. A competencia prejudicial 3. As competencias consultiva
Tema 11. Políticas e liberdades da UE.	1. As liberdades fundamentais do mercado interior 2. As políticas comúns da Unión 3. As políticas compartidas da Unión 4. As políticas en que a Unión dispón de competencias de cooperación, apoio, complemento ou axuda
Tema 12. Acción exterior da Unión Europea: as relacións exteriores.	1. A subxectividade xurídica internacional da UE 2. As principais manifestacións da subxectividade internacional da UE 3. A dimensión internacional das políticas civís da UE
Tema 13: Acción exterior da Unión Europea: a Política exterior e de Seguridade Común e a Política de Seguridade e Defensa Común.	1. A articulación da Política Exterior e de Seguridade Común 2. A dimensión institucional e os ámbitos materiais da Política Exterior e de Seguridade Común 3. A articulación da Política de Seguridade e Defensa Común
Tema 14: Espazo de Liberdade, Seguridade e Xustiza.	Aproximación ao marco xeneral. Políticas de inmigración e asilo, control fronterizo, cooperación xudicial e policial.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A1 A3 A5 A6 C5	39	60	99
Seminario	B6 B10 B13 B1 B2 B5 C2 C3 C4 C5 C6	19	25	44
Proba obxectiva	A1 A3 A5 A6 B6 B10 B1 B2 B5 C4 C5 C6	2	0	2
Atención personalizada		5	0	5
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Actividade lectiva desenvolvida polo profesorado seguindo o programa da asignatura.
Seminario	Actividade de contidos prácticos relacionados coa asignatura.
Proba obxectiva	Exame do contido da asignatura.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	O alumnado terá a posibilidade de consultar co profesorado todas aquelas dúbidas que lle xurdan tanto respecto das clases maxistrais como das actividades prácticas.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Seminario	B6 B10 B13 B1 B2 B5 C2 C3 C4 C5 C6	Avaliación da actividade práctica. Dependendo da titulación (Dobre grao Dereito+ADE / Grao en Dereito en castelán / Grao en Dereito bilingüe), representará unha porcentaxe diferente da nota final da asignatura. Véanse "Observacións avaliación".	40
Proba obxectiva	A1 A3 A5 A6 B6 B10 B1 B2 B5 C4 C5 C6	Exame do contido da materia. Dependendo da titulación (Dobre grao Dereito+ADE / Grao en Dereito en castelán / Grao en Dereito bilingüe), representará unha porcentaxe diferente da nota final de asignatura. Véanse "Observacións avaliación".	60

Observacións avaliación

ORGANIZACIÓN DA MATERIA SEGÚN ÁREAS DE COÑECEMENTO

A impartición e avaliación da materia é

responsabilidade de 2 Áreas de coñecemento: Área de Dereito internacional público (DIP), Leccións 1-2 e 5-13; e Área de Dereito constitucional (DC), Leccións 3-4 e 14.

PROFESORADO

Dobre Grao Dereito + ADE

Área DIP: Profa. Marta Sobrido

(marta.sobrido@udc.es)

Área DC: Profa. Sonia García

(sonia.garcia.vazquez@udc.es)

Grao Dereito?Quenda de mañá

Área DIP: Prof. Jorge A. Quindimil

(jorge.quindimil@udc.es)

Área DC: Profa. Sonia García

(sonia.garcia.vazquez@udc.es)

Grao Dereito?Quenda de Tarde

Área DIP: Profa. Marta Sobrido

(marta.sobrido@udc.es)

Área DC: Profa. Sonia García (sonia.garcia.vazquez@udc.es)

Grao

bilingüe

Área DIP: Profa. Gabriela A. Oanta

(gabriela.oanta@udc.es) e Prof. Artak Mkrtichyan (artak@udc.es).

Área DC:

CÁLCULO DA NOTA FINAL DA MATERIA

Cada unha das Áreas de coñecemento que participa

na materia ten un peso na avaliación final, proporcional á súa carga docente:

Dereito internacional público: 75

% da nota final; Dereito constitucional: 25 %

da nota final; PLAXIO OU COPIA

Calquera intento de plaxio ou copia, tanto nas

actividades prácticas como no exame, suporá un suspenso automático nada materia con un 0.

AVALIACIÓN: NO DOBRE GRAO DEREITO+ADE; E NO GRAO EN DEREITO

En relación coa parte de Dereito

internacional público (DIP) teranse en conta o exame final e as actividades prácticas realizadas ao longo do curso. EXAME

FINAL. O exame representará o 80% da nota da parte DIP. O exame será escrito. Se no exame non se consegue un 5 sobre 10, a nota das actividades prácticas non se engadirá á nota final da parte DIP. ACTIVIDADES

PRÁCTICAS. As actividades prácticas representarán o 20% da nota DIP;

pero só se terán en conta no cálculo da nota DIP se se acadou un 5 sobre 10 no exame final DIP. O alumnado que non se presente ao exame final DIP

considerarase non presentado no que se refire á parte DIP. Ao comezo do curso, informarase ao alumnado sobre a organización das actividades prácticas. Non se permitirá a defensa e/ou entrega de actividades prácticas fóra dos prazos establecidos. ALUMNADO CON DISPENSA

ALUMNADO CON DISPENSA

ACADÉMICA DE ASISTENCIA A CLASE. O alumnado a tempo parcial ao que, previa solicitude

ao Decanato, se lle conceda dispensa académica para asistir ás clases (pódese consultar a normativa que regula o réxime de estudos a tempo parcial), pode escoller entre dúas opcións: 1) que o exame final represente o 100% da nota DIP; 2) que o exame final represente o 80% da nota DIP, e o 20% restante a través de actividades prácticas que o alumnado defenderá oralmente ao longo do curso (presencial ou por Teams; modalidade e datas fixadas polo profesorado segundo ás circunstancias do caso). O alumnado poderá escoller un dentro do prazo fixado polo profesorado a este efecto. O/a estudante que non opte pola segunda opción no prazo fixado polo profesorado, entenderase que opta pola primeira opción. SEGUNDA OPORTUNIDADE. A modalidade de exame será a mesma nas dúas oportunidades. Como regra xeral, non se permite a recuperación das actividades prácticas na 2ª oportunidade. A

2ª oportunidade é para a realización do exame ou exames non superados na 1ª oportunidade. Por exemplo: un alumno/a que na 1ª oportunidade suspenda a materia tendo aprobada a parte de DC pero non a parte de DIP, na 2ª oportunidade solo poderá presentarse á parte de DIP; respecto da parte de DC, terase en conta a cualificación que obtivo na 1ª oportunidade. En relación coa parte de Dereito constitucional (DC) teranse en conta o exame final e as actividades prácticas realizadas ao longo do curso. EXAME

FINAL E ACTIVIDADES PRÁCTICAS. É necesario que se aprobe o exame final para que poidan ser tidas en conta as notas das prácticas. Os alumnos que obteñan unha cualificación numérica de 5 ou superior (sobre 10) no exame final que será escrito, calcularáselles a nota do seguinte modo: 30% da nota mediante avaliación de actividades prácticas (en clase, entregas de traballos, ?), e 70% restante mediante o exame final. Os alumnos que obteñan unha cualificación numérica inferior a 5 (sobre 10) no exame final, suspenderán a materia sen que se lles poida ter en conta a nota das prácticas. ALUMNADO

CON DISPENSA ACADÉMICA DE ASISTENCIA A CLASE. Os estudantes con dedicación ou dispensa a tempo parcial, é dicir, que solicitaran e lles fose concedida polo Decano da Facultade de Dereito a exención de asistencia ás aulas presenciais (pódese consultar a normativa que regula o réxime de estudos a tempo parcial), poderán ser avaliados mediante unha proba obxectiva que representará o 100% da nota final da materia, sen necesidade de que entreguen as prácticas ou actividades interactivas. Non obstante, se o alumno desexa optar polo sistema de avaliación continua, deberá facelo constar por escrito ao profesor e obter a súa aprobación tamén por escrito. SEGUNDA OPORTUNIDADE. A modalidade de exame será a mesma nas dúas oportunidades. Como regra xeral, non se permite a recuperación das actividades prácticas na segunda oportunidade. A

2ª oportunidade é para a realización do exame ou exames non superados na 1ª oportunidade. Por exemplo: un alumno/a que na 1ª oportunidade suspenda a materia tendo aprobada a parte de DC pero non a parte de DIP, na 2ª oportunidade sólo poderá presentarse á parte de DIP; respecto da parte de DC, terase en conta a calificación que obtivo na 1ª oportunidade. EVALUACIÓN NO GRAO BILINGÜE

En relación coa parte de Dereito internacional público (DIP), o exame final da materia será escrito e suporá o 50% da nota final, e as actividades prácticas puntuarán o 50% restante. Polo que se refire á segunda oportunidade de exames, o sistema de avaliación será similar ao da primeira oportunidade. Para o alumnado con recoñecemento de

dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, a avaliación consistirá nun exame final sobre os contidos da materia cuxa cualificación máxima será de 10 puntos sobre 10. En relación coa parte de Dereito constitucional (DC) teranse en conta o exame final e as actividades prácticas realizadas ao longo do curso. EXAME

FINAL E ACTIVIDADES PRÁCTICAS. É necesario que se aprobe o exame final para que poidan ser tidas en conta as notas das prácticas. Os alumnos que obteñan unha cualificación numérica de 5 ou superior (sobre 10) no exame final que será escrito, calcularáselles a nota do seguinte modo: 30% da nota mediante avaliación de actividades prácticas (en clase, entregas de traballos, ?), e 70% restante mediante o exame final. Os alumnos que obteñan unha cualificación numérica inferior a 5 (sobre 10) no exame final, suspenderán a materia sen que se lles poida ter en conta a nota das prácticas. ALUMNADO

CON DISPENSA ACADÉMICA DE ASISTENCIA A CLASE. Os estudantes con dedicación ou dispensa a tempo parcial, é dicir, que solicitaran e lles fose concedida polo Decano da Facultade de Dereito a exención de asistencia ás aulas presenciais (pódese consultar a normativa que regula o réxime de estudos a tempo parcial), poderán ser avaliados mediante unha proba obxectiva que representará o 100% da nota final da materia, sen necesidade de que entreguen as prácticas ou actividades interactivas. Non obstante, se o alumno desexa optar polo sistema de avaliación continua, deberá facelo constar por escrito ao profesor e obter a súa aprobación tamén por escrito. SEGUNDA OPORTUNIDADE. A modalidade de exame será a mesma nas dúas oportunidades. Como regra xeral, non se permite a recuperación das actividades prácticas na segunda oportunidade.

Fontes de información

Bibliografía básica

- DIEZ DE VELASCO, M. (coordinado por J.M. SOBRINO) (2010). Las Organizaciones internacionales. Madrid: Tecnos
 - MANGAS MARTÍN, A. y LIÑÁN NOGUERAS, D.J. (2020). Instituciones y Derecho de la Unión Europea. Madrid: Tecnos
 - ABELLÁN HONRUBIA, V.; VILÁ COSTA, B. y OLESTI RAYO, A. (2011). Lecciones de Derecho comunitario europeo. Barcelona: Ariel
 - SOBRINO HEREDIA, J.M. (2016). Textos para el estudio del Derecho Internacional Público, Derecho de la Unión Europea y Derecho Internacional de los Espacios. Valencia: Tirant lo Blanch
 - SOBRINO HEREDIA, J.M. (2016). Textos para el estudio del Derecho Internacional Público, Derecho de la Unión Europea y Derecho Internacional de los Espacios. Valencia: Tirant lo Blanch
 - ORTEGA GÓMEZ, M. (2016). Las políticas de la Unión Europea en el siglo XXI. Barcelona: Bosch
 - RUIPÉREZ, J. (2018). La ciudadanía europea? y sus implicaciones para el derecho constitucional. Ciudad de México: Universidad Nacional Autónoma de México
 - DAVIES, K. (2019). Understanding European Union law. London: Routledge
 - FOSTER, N. (2020). EU law (7th ed.) . Oxford: Oxford University Press
 - SHAHID, M. & SAID, L. (2021). Cases and Materials: European Union Law . The Hague/Chicago: Eleven International Publishing
- BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA PARA A PARTE DO PROGRAMA IMPARTIDA POLO AREA DE DEREITO CONSTITUCIONAL
- RUIPEREZ ALAMILLO, J.: La "Constitución Europea" y la teoría del Poder Constituyente, Ed. Biblioteca Nueva, Madrid, 2000.
- CARMONA CONTRERAS, A. (Ed.), La Unión Europea en perspectiva constitucional, Aranzadi, Navarra, 2008.
- GOIZUETA VÉRTIZ, J. y CIENFUEGOS, M. (Dirs.), La eficacia de los derechos fundamentales de la UE, Thomson Reuters Aranzadi, Navarra, 2014.
- JIMENA QUESADA, L., Fundamentos constitucionales de la Unión Europea, Biblioteca Nueva, Madrid, 2006.
- JIMENA QUESADA, L., Jurisdicción nacional y control de convencionalidad. A propósito del diálogo judicial global y de la tutela multinivel de derechos, Aranzadi, Navarra, 2013.
- JIMENA QUESADA, L., Sistema europeo de derechos fundamentales, Colex, Madrid, 2006.
- PÉREZ TREMPES, P. (Dr.), Constitución europea y Constituciones nacionales, Tirant lo Blanch, Valencia, 2005.
- RODRÍGUEZ, A., Integración europea y derechos fundamentales, Civitas, Madrid, 2001.
- UGARTEMENDÍA, J.I., Derecho Constitucional Europeo, Tirant lo Blanch, Valencia, 2011.
- UGARTEMENDÍA, J.I., GARCÍA VÁZQUEZ, S., GOIZUETA VÉRTIZ, J. (Dirs.), La Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea, Thomson.

Bibliografía complementaria

- ALCAIDE FERNÁNDEZ, J. y CASADO RAIGÓN, R. (2020). Curso de Derecho de la Unión Europea, 3ª ed.. Madrid: Tecnos
 - ALDECOA LUZARRAGA, F.; SOBRINO HEREDIA, J.M. e.a. (2008). Los Tratados de Roma en su cincuenta aniversario. Perspectivas desde la Asociación Española de Profesores de Derecho internacional y Relaciones internacionales. Madrid: M. Pons
 - GUTIERREZ ESPADA, C. e.a (2019). La Unión Europea y su Derecho. Madrid: Trotta
 - MANGAS, A. (Dir.); GONZÁLEZ, L.N. (Coord.); LÓPEZ ESCUDERO, M.; MARTIN PÉREZ DE NANCLARES, J. y SOBR (2008). Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea. Comentario artículo por artículo. Madrid: Fundación BBVA
 - SÁNCHEZ RAMOS, B. (Ed.) (2012). La Unión Europea como actor global. Valencia: Tirant lo Blanch
- PAXINAS WEB Páxina oficial da Unión Europea: <http://europa.eu/> Tribunal de Xustiza da Unión Europea: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/es/EUROPOL: <http://europol.europa.eu/> EUROJUST: <http://eurojust.eu/> Rede xudicial europea en materia civil e mercantil: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/Ejn_Home/ES/Atlas_xudicial_europeo: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_es.htm Rede xudicial europea en materia penal: <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito Internacional Público/612G01019

Materias que se recomenda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Traballo fin de Grao/612G01031 Dereito internacional dos espazos/612G01047
Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías